

OTVARANJE NACIONALNOG PITANJA

REZOLUCIJA VIII KONGRESA SKJ

Decembra 1964.

... Priznavanje različitih puteva u socijalizam i prava svake partije da svoje zadatke određuje prema sopstvenim uslovima — u skladu je sa principom pune odgovornosti svakog pokreta za progresivni razvoj i u svojoj zemlji i u svetu. Savez komunista Jugoslavije uveren je da otvorena, objektivna i principijelna diskusija između partija i konstruktivna kritika, bez nametanja gledišta drugim pokretima, mogu samo da koriste razumevanju, ravnopravnoj saradnji i zajedničkom rešavanju složenih i raznovrsnih problema sa kojima se danas suočava radnički pokret. Postojanje i nametanje bilo kakvog međunarodnog centra za rukovođenje celokupnom borbom radničkog pokreta je istorijski prevaziđeno. To bi bilo u suprotnosti sa stvarnim potrebama pokreta u celini, sa samostalnošću svake partije i stvarnom nezavisnošću zemalja i štetno za dalje jačanje snaga socijalizma. Uzaludno je svako nastojanje da se težnje ka jedinstvu međunarodnog radničkog pokreta i prevladavanje postojećih protivrečnosti ostvaruju formalnim kompromisima i popuštanjem dogmatskim i drugim tendencijama i snagama, čiji postupci potvrđuju da ne teže jedinstvu međunarodnog radničkog pokreta, već dominaciji nad njim.

Zbog toga se i Savez komunista Jugoslavije odlučno suprotstavlja sadašnjoj politici rukovodstva KP Kine, politici koja nanosi ogromnu štetu stvari mira i socijalizma time što pseudorevolucionarnim tretiranjem borbe za mir i socijalizam otežava sprovođenje politike miroljubive koegzistencije i napredak u svetu. Podjednako su štetna i zabrinjavajuća nastojanja rukovodstva KP Kine da podvoji radničke, progresivne i nacionalnooslobodilačke pokrete i da sopstvene stavove, kao jedino ispravne i obavezne, nametne celom međunarodnom radničkom pokretu i da postane njegov centar. Borba protiv takvih shvatanja i takve prakse predstavlja sastavni deo borbe za mir i socijalizam, za ravnopravne odnose među socijalističkim zemljama i među komunističkim partijama, za stvarno jedinstvo međunarodnog radničkog pokreta i svih progresivnih snaga. Nezavisno od negativnog odnosa kineskog rukovodstva prema našoj zemlji, Savez komunista Jugoslavije je uvek zastupao mišljenje da Kini treba pomoći da se ubrzano i nesmetano razvija i da joj se ne može uskraćivati da zauzme ravnopravno mesto u međunarodnoj političkoj zajednici.

Odlučni da daju svoj doprinos jačanju saradnje i solidarnosti svih snaga koje se bore za mir, demokratiju i socijalizam, Savez komunista i sve svesne socijalističke snage Jugoslavije razvijaju široku ravnopravnu saradnju sa svim delovima međunarodnog radničkog i progresivnog pokreta koji takvu saradnju prihvataju, bez obzira na razlike u ne-

kim političkim i ideološkim pogledima, i podržavaju svaku formu razmene mišljenja i iskustava, kao i zajedničkog delovanja kada ono doprinosi stvarnom jačanju miroljubivih i naprednih snaga u svetu.

Na toj osnovi Savez komunista Jugoslavije smatra svojom prirodnom obavezom da dalje razvija ravnopravnu saradnju sa svim komunističkim partijama koje to takođe žele, i da najaktivnije učestvuje u rešavanju postojećih problema i zadataka međunarodnog radničkog pokreta, čiji je on sastavni deo. Savez komunista Jugoslavije pridaje u tom pogledu poseban značaj razvijanju što svestranije saradnje naše zemlje sa socijalističkim zemljama. Socijalističke snage Jugoslavije i dalje će jačati svoju solidarnost sa radničkom klasom u kapitalističkim zemljama, koje se bore za izvojevanje svojih prava i ostvarenje one istorijske uloge koju joj savremene potrebe i razvitak postavljaju. Pružanje podrške i pomoći nacionalnooslobodilačkim pokretima u kolonijama i narodnim pokretima u novooslobođenim zemljama, koje se bore za izvojevanje svojih prava i ostvarenje one istorijske uloge koju joj savremene potrebe i razvitak postavljaju. Pružanje podrške i pomoći nacionalnooslobodilačkim pokretima u kolonijama i narodnim pokretima u novooslobođenim zemljama, koji predstavljaju značajne faktore napretka, Savez komunista smatra svojom dužnošću i doprinosom miru, demokratiji i jačanju socijalističkih snaga u svetu. Savez Komunista Jugoslavije će, i pored postojećih razlika, dalje raditi na proširivanju veza i unapređivanju saradnje sa socijalističkim i socijaldemokratskim partijama, uveren da se time doprinosi neophodnoj saradnji svih snaga radničke klase u borbi za mir i socijalizam. . .

Administrativno mešanje političkih faktora u društvenu proizvodnju, zahvatanje najvećeg dela sredstava i neefikasno ulaganje dovelo je do poznatih poremećaja i kolebanja u našem ekonomskom razvitku, do nestabilnosti na tržištu, što je izazvalo nezadovoljstvo građana. U formiranju i režimu cena, u spoljnotrgovinskom i deviznom režimu, najizrazitiji su elementi starog, administrativnog sistema. Sve je to ometalo da se, pod uticajem slobodnijeg dejstva tržišta uspostave realni odnosi u cenama, pa time i ujednačeniji uslovi privređivanja.

Dalji pozitivan razvoj međunacionalnih odnosa i učvršćenje bratstva i jedinstva naših naroda najtešnje je povezano sa jačanjem društvenih socijalističkih odnosa u celini.

Dosadašnji razvoj pratili su i teškoće koje proističu prvenstveno iz još uvek dubokih razlika u ekonomskoj snazi i mogućnostima razvitka raznih nacionalnih područja. One takođe izviru iz administrativno-etastičkih elemenata u ekonomskim odnosima, kao i zbog subjektivnih slabosti, koje su se ispoljile pre svega u redovima Saveza komunista.

Na tim osnovama izrastaju i određene pojave nacionalizma. Izraz tih pojava, koje treba suzbijati, jesu i pogrešna mišljenja da su nacije u našem socijalističkom društvenom razvoju preživele i da treba stvarati jedinstvenu jugoslovensku naciju, što je izraz birokratskog centralizma i unitarizma. Takva mišljenja se obično ispoljavaju u ignorisanju političkih, društvenih, ekonomskih i drugih funkcija republika i autonomnih pokrajina. Takođe treba odlučno suzbijati sputavanje međunacionalnih integracionih procesa, stvaranje veštačkih barijera neposred-

nom povezivanju radnih i društvenih zajednica raznih nacionalnih područja, ili pokušaje zatvaranja u „svoje“ republičke granice.

Najviše štete od toga trpi radničko i društveno samoupravljanje, radni kolektivi, jer oni teže socijalističkoj integraciji u proizvodnji i društvenim odnosima. Socijalistička integracija je, istovremeno, osnova na kojoj će se još punije i izrazitije ispoljiti objektivno jedinstvo i međuzavisnost interesa svih naših naroda i narodnosti.

Na području obrazovanja, kulture, nauke i umetnosti dolaze do izražaja, često i pod pritiskom negativnih nasleđa prošlosti, neki specifični oblici nacionalističkih pojava.

Osmi kongres SKJ ističe da se danas u oblasti međunacionalnih odnosa pred nas kao osnovno postavlja pitanje daljeg razvijanja njihovog socijalističkog karaktera. U cilju jačanja ravnopravnosti naroda i narodnosti Jugoslavije potrebno je obezbediti potpunije osposobljavanje svih njih, kao i cele društvene zajednice, da svestranije, brže i efikasnije razvijaju kako materijalne proizvodne snage, tako i društveno samoupravljanje i raspodelu dohotka prema radu.

Savez komunista Jugoslavije pridaje poseban značaj problemu ekonomskog razvoja nerazvijenih republika i autonomnih pokrajina, u cilju njihovog osposobljavanja da sopstvenim snagama ostvaruju svoj dalji ekonomski razvitak, što je u interesu čitave zajednice, a ne samo određene republike ili oblasti. U skladu sa objektivnim mogućnostima cele privrede, treba obezbediti — kao organski deo jedinstvene politike privrednog razvoja i u smislu opštih interesa svih radnih ljudi i svih područja Jugoslavije — postepeno i efikasno uklanjanje bitnih razlika u razvijenosti materijalne baze naših naroda.

I na polju kulture i obrazovanja Savez komunista se istovremeno zalaže za odlučno suzbijanje birokratskih tendencija unitarizma i uniformnosti, kao i zatvaranja u svoje nacionalne okvire, koji u stvari ograničavaju i sputavaju kulturni razvitak naroda i njihovo dublje povezivanje. Komunisti će se zalagati za socijalističku, humanističku sadržinu i idejnu orijentaciju kulturnog stvaralaštva u okviru svoje nacije, kao i za što doslednije ostvarivanje principa društvenog samoupravljanja, kako bi se bitni interesi radnih ljudi što neposrednije izražavali u različitim domenima kulturnog života i obrazovanja...

Kongres ističe da su komunisti, a naročito rukovodstva, dužni da budu na čelu idejne borbe protiv svih vidova nacionalizma i šovinizma, i pre svega u svojoj sredini. . -¹

VIII kongres SKJ, Beograd, 7—13. decembra 1964. Sten, beleške III, Beograd, 1965, 2055—2063.

¹ Osmi kongres SKJ održan je u Beogradu 7—13. decembra 1964. U centru razmatranja ponovo se nalazila samoupravna koncepcija društvenog razvoja Jugoslavije. Kongres se izjasnio za dalji razvitak socijalističkih društvenih odnosa, zasnovanih na raspodeli dohotka prema radu, za snaženje materijalne osnove samoupravljanja, za neposredno samoupravljanje u ekonomskim jedinicama, ali to nije značilo da su bile i otklonjene razlike u vrhu SKJ u odnosu na budući razvitak.

Nacionalno pitanje otvoreno je prvi put posle rata na Osmom kongresu. Sve do tada je preovlađivalo mišljenje da je jugoslovenska revolucija rešila to pitanje. Međutim, razmimoilaženja u rukovodstvu postojala su i oko pitanja daljeg razvika nacionalne politike SKJ. Osmi kongres je u istupanjima Tita, Kardelja i Veljka Vlahovića otvorio i pitanje, koje neki istraživači ovog perioda nazivaju „tabu-temom“. Tito je ocenio kao nacionalističke tendencije ignorisanje društveno-ekonomskih funkcija republika i autonomnih pokrajina, a, na drugoj strani, tendenciju zatvaranja ovih u svoje granice. Tražio je da nacionalne ma-

njine budu „most“ Jugoslavije sa susednim državama (Mađarskom, Italijom, Bugarskom, Rumunijom i Albanijom). Za E. Kardelja „nacionalna ekonomska samostalnost“ nije značila ni „autarhiju“, niti „nacionalistički egoizam“, već „specifični vid samoupravljanja radnih ljudi“. Konceptija o iščezavanju nacionalnih razlika posle pobede revolucije prikrivala je po Veljku Vlahoviću — „birokratske, unitarističke ili hegemonističke tendencije“. Stav da se treba spasavati od „republikanizma ubrzanom privrednom i kulturnom integracijom“, Veljko Vlahović je smatrao varijantom „administrativno-centralističkog nacionalizma“. Iznete ideje na kongresu su delovale kao nove, pomalo iznenađujuće, pa čak i kao šokantne, jer se o nacionalnom pitanju do tada nije javno govorilo, a, na drugoj strani, prosečna svest članstva, pa i najvišeg rukovodstva, nije još bila prijemčiva za prihvatanje shvatanja o unitarističkoj svesti ili njenoj suprotnosti — opasnosti od separatizma. Naglasak je bio na upozorenju o „unitarističko-centralističkoj opasnosti“, kao glavnoj, bez namere da se u toj fazi razvoja menja struktura federacije. Međutim, i Tito i Kardelj su polazili od toga da ekonomska struktura Jugoslavije sa centralističkom oznakom može dovesti u pitanje ravnopravnost nacija.

Kongres je stao na gleđište da je neophodno jaćanje jugoslovenskog socijalistićkog patriotizma.